

« **Creatio** » în lumea romanică. În limbile romanice, termenii pentru a denumi « Crăciunul » sînt derivați din lat. *natalis* (v. Meyer-Lübke, *REW* ³, 5845; cf. alb. *kershëndellë* < lat. *Christi natalis*) și din lat. *calendas* (J. Jud, *Sur l'histoire de la terminologie ecclésiastique de la France et de l'Italie*, în *Rev. de linguistique romane*, X, 1934, p. 13, 15 și harta II). Pe lângă acești termeni, limba bisericii a întrebuițat și pe *creatio*, pornindu-se de la sensul lui *creare* de « faire naître du néant » (Ernout-Meillet, *Dict. étym. de la lg. lat.* ², p. 230 s. v.). *Creatio*, cu sensul de « dies creationis Christi » are un pendant în termenul neogrecesc *χριστούγεννα* « la nativité de Jésus Christ ».

Condițiile împrumutului în slavă. *Creatio* a pătruns în slavă prin limba bisericii. În privința termenilor creștini din limbile slave, trebuie făcută deosebirea cronologică dintre termenii intrați în epoca slavă comună, și care provin din latina occidentală, prin intermediar germanic ⁸, și termenii intrați mai târziu în slava meridională, veniți din latina balcanică, și anume din mai multe centre: Bizanț, Aquileia, Salona sau Sirmium ⁹.

Creatio face parte din a doua serie de împrumuturi indicate aici mai sus; este deci un termen care a pătruns la o dată mai recentă în slavă.

Repartiția geografică a termenului, care e atestat de o parte în slovacă și de altă parte în rusă, arată că trebuie admise mai multe centre de iradiere.

Tratamentul lui *creatio* în slavă a fost condiționat de aceiași factori care au condiționat împrumutarea termenilor latini în slava comună, și anume de faptul că ei au fost pronunțați după maniera de a pronunța a populațiilor romanizate locale.

Pornind de la această observație, e ușor de stabilit că lat. *crea-* a fost redat în slavă prin *kra-*; cf. lat. *e* > (i) urmat de *a* în hiat în lat. *Cyprianus* > s.-cr. *čubran*, lat. *maceria* > s.-cr. *močira* (Skok, *Zs. f. rom. Phil.*, XLVI, p. 388, 389).

În privința lui *t + i* în hiat, se știe că pronunțarea lui asibilată este atestată în latina vorbită începînd cu secolul al II-lea e.n.; așadar, trebuie să pornim de la *ts'* (Rosetti, *Ist. lb. rom.*, I³, p. 91). În felul acesta, *č* din slavă este deplin justificat (Pintar, *l.c.*, p. 620); lat. *palatia* > s.-cr. *polaća*, *retia* > s.-cr. *rečca*, *retiaculum* > s.-cr. *ričäglo*, *ratione* > s.-cr. *račun*, *statione* > s.-cr. *slačun* etc. (Skok, *Zs. f. rom. Phil.*, LIV, p. 212–213, 468).

Cît privește redarea lat. *-one* prin *-un*, în slavă, fenomenul este de asemenea normal; cf., într-adevăr, s.-cr. *račun* < lat. *ratione*, s.-cr. *slačun* < lat. *statione*.

Așadar, *kračun* reprezintă tratamentul așteptat în slavă al termenului latin *creatione*.

« **Crăciun** » în romină. Populațiile slave în provinciile dunărene, care trăiau în simbioză cu populațiile romanizate locale, au adaptat la maniera lor de a pronunța termenul latin *creatione*, partea de modificare fonetică* proprie rominei mărginindu-se la alterarea lui *a* slav neaccentuat în *ă* (fenomenul e normal în cuvintele de origine slavă, v. Rosetti, *Infl. lbilor sl. merid. as. lb. rom.*, p. 60).

Trecerea acestui termen latin prin filieră slavă nu e un fenomen izolat în istoria limbii romine. El se explică prin procesul de rominizare a slavilor

⁸ A. Meillet, *Études sur l'étymol. et le vocabulaire du v. slave*, p. 181; *Bullet. de la Soc. de ling. de Paris*, XXIX, p. 224; *Le slave commun*, p. 514 ș.u.

⁹ P. Skok, *Rev. des études slaves*, VII, p. 186. Contrar părerii exprimate de Skok (*l.c.*, p. 184 ș.u.), explicația acestor împrumuturi din slavă prin latina balcanică nu exclude posibilitatea de a explica împrumuturile din epoca slavă comună prin latina occidentală și prin intermediar germanic.